

TAG

MATHEMATEG

UNED 3: MATHEMATEG BUR B

DEUNYDDIAU ASESU ENGHREIFFTIOL

(2 awr 30 munud)

DEUNYDDIAU YCHWANEGOL

Yn ogystal â'r papur arholiad hwn, bydd angen:

- llyfryn ateb 12 tudalen;
- Llyfryn Fformiwlâu;
- cyfrifiannell.

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du.

Atebwch **bob** cwestiwn.

Rhaid dangos gwaith cyfrifo digonol er mwyn egluro'r dull **mathemategol** sy'n cael ei ddefnyddio.

Os nad yw'r lefel o gywirdeb yn cael ei nodi yn y cwestiwn, dylid talgrynnu atebion yn briodol.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Mae nifer y marciau wedi'i nodi mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Cofiwch fod angen Cymraeg da a chyflwyniad trefnus yn eich atebion.

1. Darganfyddwch werth positif bach ar gyfer x sy'n ddatrysiaid bras i'r hafaliad.

$$\cos x - 4 \sin x = x^2. \quad [4]$$

2. Mae aer yn cael ei bwmpio i falŵn sfferig ar gyfradd o 250 cm^3 yr eiliad. Pan fydd radiws y balŵn yn 15 cm , cyfrifwch y gyfradd mae'r radiws yn cynyddu, gan roi eich ateb i dri lle degol [3]

3. (a) Brasluniwch graff $y = x^2 + 6x + 13$, gan nodi'r pwynt arhosol. [2]

(b) Mae'r ffwythiant f wedi'i ddiffinio gan $f(x) = x^2 + 6x + 13$ gyda pharth (a, b) .

(i) Esboniwch pam nad yw f^{-1} yn bodoli pan fydd $a = -10$ a $b = 10$. [1]

(ii) Ysgrifennwch werth ar gyfer a a gwerth ar gyfer b lle mae ffwythiant gwrthdro f yn bodoli a deilliwch fynegiad ar gyfer $f^{-1}(x)$. [5]

4. (a) Ehangwch $(1-x)^{-\frac{1}{2}}$ mewn pŵer esgynnol o x cyn belled â'r term yn x^2 . Nodwch amrediad x fel bod y term yn ddilys. [2]

(b) Drwy gymryd $x = \frac{1}{10}$, darganfyddwch frasamcan $\sqrt{10}$ yn y ffurf $\frac{a}{b}$, lle mae a a b i'w penderfynu. [2]

5. Mae Aled yn penderfynu buddsoddi £1000 mewn cynllun cynilo arian ar ddiwrnod cyntaf bob blwyddyn. Mae'r cynllun yn talu 8% o adlog bob blwyddyn, ac mae'r llog yn cael ei ychwanegu ar ddiwrnod olaf bob blwyddyn. Dangoswch fod swm y cynilion, mewn punnoedd, ar ddiwedd y drydedd flwyddyn yn cael ei ddynodi gan

$$1000 \times 1.08 + 1000 \times 1.08^2 + 1000 \times 1.08^3$$

Cyfrifwch, i'r bunt agosaf, swm y cynilion ar ddiwedd tri deg mlynedd. [5]

6. Mae hydroedd ochrau ffigur plân â phymtheg ochr yn ffurfio dilyniant rhifyddol. Perimedr y ffigur yw 270 cm ac mae hyd yr ochr fwyaf wyth gwaith cymaint â'r ochr leiaf. Darganfyddwch hyd yr ochr leiaf. [4]

7. Mae gan y gromlin $y = ax^4 + bx^3 + 18x^2$ bwynt ffurfdro yn $(1, 11)$.

(a) Dangoswch fod $2a + b + 6 = 0$. [2]

(b) Darganfyddwch werthoedd y cysonion a a b a dangoswch fod gan y gromlin bwynt ffurfdro arall yn $(3, 27)$. [8]

(c) Brasluniwch y gromlin, gan nodi'r holl bwyntiau arhosol yn cynnwys eu natur. [6]

8. (a) Integrwch

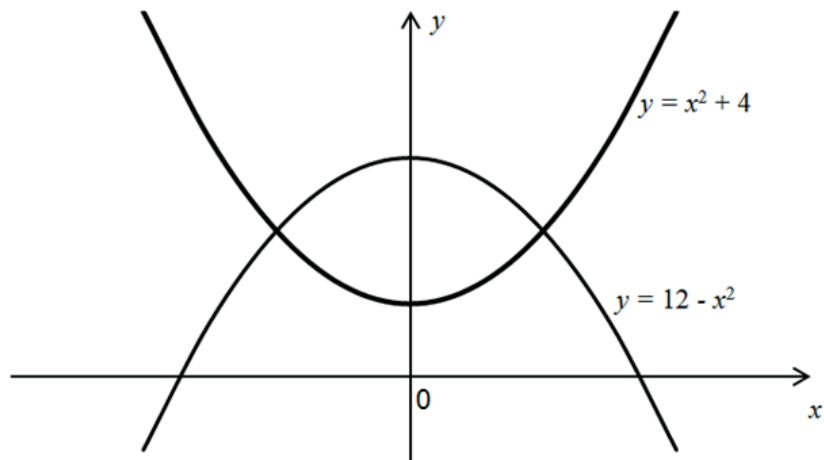
(i) e^{-3x+5} [2]

(ii) $x^2 \ln x$ [4]

(b) Defnyddiwch amnewidiad priodol i ddangos bod

$$\int_0^{\frac{1}{2}} \frac{x^2}{\sqrt{1-x^2}} dx = \frac{\pi}{12} - \frac{\sqrt{3}}{8}. \quad [8]$$

9.

Mae'r diagram uchod yn dangos braslun o'r cromliniau $y = x^2 + 4$ a $y = 12 - x^2$.

Darganfyddwch arwynebedd y rhanbarth sydd wedi'i ffinio gan y ddwy gromlin. [6]

10. Mae gwreiddyn α positif gan yr hafaliad

$$1 + 5x - x^4 = 0$$

- (a) Dangoswch fod α yn gorwedd rhwng 1 a 2. [2]
 (b) Defnyddiwch y dilyniant iterus yn seiliedig ar y trefniant

$$x = \sqrt[4]{1 + 5x}$$

gyda gwerth cychwynnol 1.5 i ddarganfod α yn gywir i ddau lle degol. [3]

- (c) Defnyddiwch y dull Newton-Raphson i ddarganfod α yn gywir i chwe lle degol. [6]

11. (a) Mae cromlin C wedi'i rhoi gan yr hafaliad

$$x^4 + x^2y + y^2 = 13.$$

Darganfyddwch werth $\frac{dy}{dx}$ yn y pwynt $(-1, 3)$. [4]

- (b) Dangoswch mai hafaliad y normal i gromlin $y^2 = 4x$ yn y pwynt $P(p^2, 2p)$ yw

$$y + px = 2p + p^3.$$

O wybod bod $p \neq 0$ a bod y normal yn P yn torri'r echelin- x yn $B(b, 0)$, dangoswch fod $b > 2$. [7]

12. (a) Differwch $\cos x$ o egwyddorion sylfaenol. [5]

- (b) Differwch y canlynol mewn perthynas ag x , gan symleiddio eich ateb cymaint â phosibl.

(i) $\frac{3x^2}{x^3 + 1}$ [2]

(ii) $x^3 \tan 3x$ [2]

13. (a) Datrysych yr hafaliad

$$\operatorname{cosec}^2 x + \cot^2 x = 3$$

ar gyfer $0^\circ \leq x \leq 360^\circ$. [5]

- (b) (i) Mynegwch $4 \sin \theta + 3 \cos \theta$ yn y ffurf $R \sin(\theta + \alpha)$, fel bod $R > 0$ a $0^\circ \leq \alpha \leq 90^\circ$.

[4]

- (ii) Datrysych yr hafaliad

$$4 \sin \theta + 3 \cos \theta = 2$$

ar gyfer $0^\circ \leq \theta \leq 360^\circ$, gan roi eich ateb yn gywir i'r radd agosaf. [3]

14. (a) Arwynebedd gwaelod tanc dŵr silindrog yw 4 m^2 . Dyfnder y dŵr ar amser t eiliad yw h metr. Mae dŵr yn cael ei arllwys i mewn ar gyfradd o 0.004 m^3 yr eiliad. Mae dŵr yn gollwng o dwll yn y gwaelod ar gyfradd o $0.0008h \text{ m}^3$ yr eiliad. Dangoswch fod

$$5000 \frac{dh}{dt} \equiv 5 - h. \quad [2]$$

[Awgrym: mae cyfaint, V , y tanc dŵr silindrog wedi'i roi gan $V = 4h$.]

- (b) O wybod bod y tanc yn wag ar y cychwyn, darganfyddwch h yn nhermau t . [7]
- (c) Darganfyddwch ddyfnder y dŵr yn y tanc pan fydd $t = 3600 \text{ s}$, gan roi eich ateb yn gywir i 2 le degol [1]

15. Profwch drwy wrthddywediad y gosodiad canlynol.

Pan fydd x yn real a phositif, mae

$$4x + \frac{9}{x} \geq 12.$$

Mae llinell gyntaf y prawf wedi'i nodi isod.

Cymerwch yn ganiataol bod gan x werth positif a gwerth real sy'n bodloni

$$4x + \frac{9}{x} < 12. \quad [3]$$